

ПУБЛІКАЦІЇ АРХЕОЛОГІЧНИХ МАТЕРІАЛІВ

СТРАТИФІКОВАНІ ПАМ'ЯТКИ ПАЛЕОЛІТУ В ОКОЛИЦЯХ ГАЛИЧА

О. С. Ситник, А. Б. Богущкий, Л. В. Кулаковська

Публікуються матеріали нових стратифікованих палеолітичних стоянок в районі м. Галича Івано-Франківської області.

До недавнього часу у порубіжній зоні Верхнього і Середнього Подністров'я (район м. Галича Івано-Франківської обл.) були відомі дві пам'ятки пізнього палеоліту, що мали стратиграфічну прив'язку. Перша — Маринопіль I ((Маріямпіль), відкрита визначним українським геологом та археологом Юрієм Полянським у другій половині 20-х років¹. Пізніше вона увійшла в усі списки та каталоги палеоліту², а також в узагальнюючі праці з палеоліту України³ та Подністров'я⁴ зокрема, але вже без посилання на Ю. Полянського (тільки нещодавно чесне ім'я вченого і патріота було знову повернуто в Україну⁵). Друга пам'ятка — поселення Межигірці I, що було відкрите М. М. Клапчуком в 1975 р., досліджувалось ним протягом двох польових сезонів⁶. У 80-х роках розкопки на ній продовжила Л. В. Кулаковська⁷.

Інші палеолітичні місцезнаходження репрезентовані невеликими зібраннями, переважно, змішаних колекцій кам'яних виробів, датованих різними дослідниками часом від мустьє до мезоліту⁸.

На початку 90-х років з'явилися перспективи для комплексного дослідження середнього палеоліту Верхнього Подністров'я. Йдеться про два нових стратифікованих місцезнаходження, відкритих геологом А. Богущким під час зачисток відшарувань плейстоценових відкладів у Галицькому районі.

1. Галицька стоянка. (Єзупіль I). Знаходиться на відстані 7—10 км від м. Галича на правому березі Дністра (невеликий мис другої надзаплавної тераси), за 1—2 км від північних околиць с. Єзупіль (колишній Жовтень) Галицького району (рис. 1, I). Зі східного боку мисоподібне утворення обрамлене неглибокою стародавньою балкою. Окраїна мису упирається безпосередньо в широку (до 1,5 км) заплаву Дністра. Тут місцеві жителі виробили своєрідний кар'єр-глинище, що має назву «Єнцова гора». Звідси походять три кремені, що у 1990 р. А. Богущкий передав О. Ситнику. Вони були знайдені у шарі непорушеного горохівського ґрунтового комплексу (кінець прилуцького — початок удайського часу за М. Векличем). Разом із двома аморфними крем'яними сколами трапився класичний двобічний ніж напівсегментоподібних обрисів, що є типовим для центральноєвропейських середньопалеолітичних комплексів (рис. 3, 5).

У 1994 і 1995 роках О. Ситник провів на місці знахідок невеликі розвідкові розкопки, що дало змогу зафіксувати чіткий непорушений культурний шар мустьє.

Стратиграфія пам'ятки (за схемою А. Богущкого)⁹ виглядає таким чином (рис. 2).

Як видно із розрізу, чітко виражений культурний горизонт мустьє знахо-

© О. С. СИТНИК, А. Б. БОГУЩКИЙ, Л. В. КУЛАКОВСЬКА, 1996

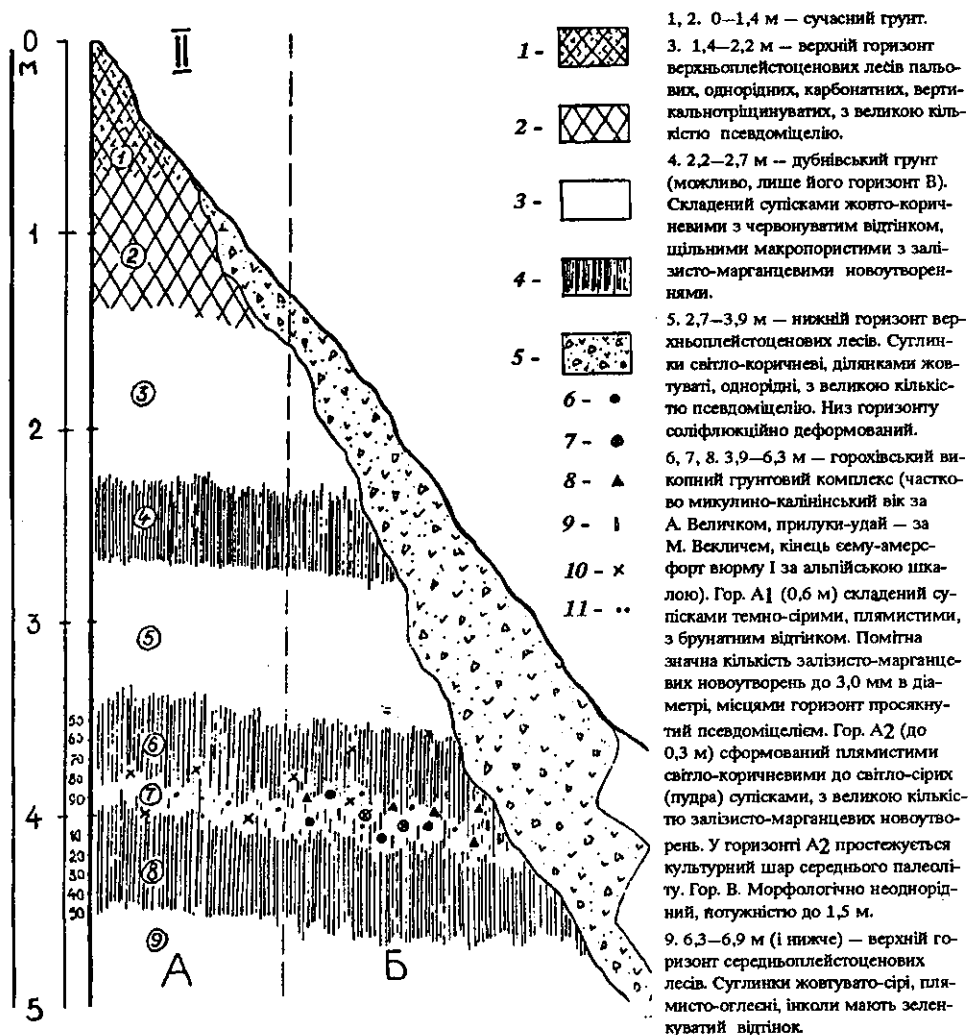

Рис. 2. Стратиграфічний розріз Галицької стоянки. Умовні позначки: 1 — горизонт А1 сучасного ґрунту; 2 — горизонт В сучасного ґрунту; 3 — леса; 4 — викопні ґрунти; 5 — перевідкладені схилів відклади; 6 — нуклеуси; 7 — природні камені; 8 — знаряддя праці; 9 — пластини; 10 — відщепи; 11 — скалки-луски.

Розкопана площа загалом складає трохи більше 20 м². На цій ділянці знайдено 74 артефакти. В планіграфічному аспекті культурні залишки розміщувались неоднорідно, з певною концентрацією у північно-східній ділянці розкопу, навколо залишків розмитого (?) вогнища діаметром до 3 м. Сліди від вогнища являли собою ледь помітну зольну пляму з вугликами горілого дерева і перепалених кісток. Контури його нечіткі, лінза заповнення відсутня. Поблизу знайдено понад 70% всіх кам'яних виробів.

За характером вихідної сировини археологічний комплекс поділяється на три категорії. Переважна більшість (до 90%) артефактів виготовлена із високоякісного чорного і сірого туронського кременю з верхньокрейдових відкладів. Два знаряддя — гостроконечник і ніж (рис. 3, 8; 1, 1) виготовлені з тонкокристалічної зеленкувато-брунатної породи «карпатського пісковика» (?). Ще для трьох знарядь типу відбійників (рис. 1, А, 4) використано овальні гальки дністровського алювію (крупнозернистий сірий пісковик).

Стан збереження усіх кам'яних виробів винятково добрий. Кремені непаціновані, з гострими краями і гранями. Простежується лише м'який полиск на поверхні розщеплених туронських кременів. За попередніми дослідженнями культурний шар Галицької стоянки є археологічно не порушеним. Про це свідчать, зокрема, залишки дрібних (міліметрових) крем'яних лусок, які

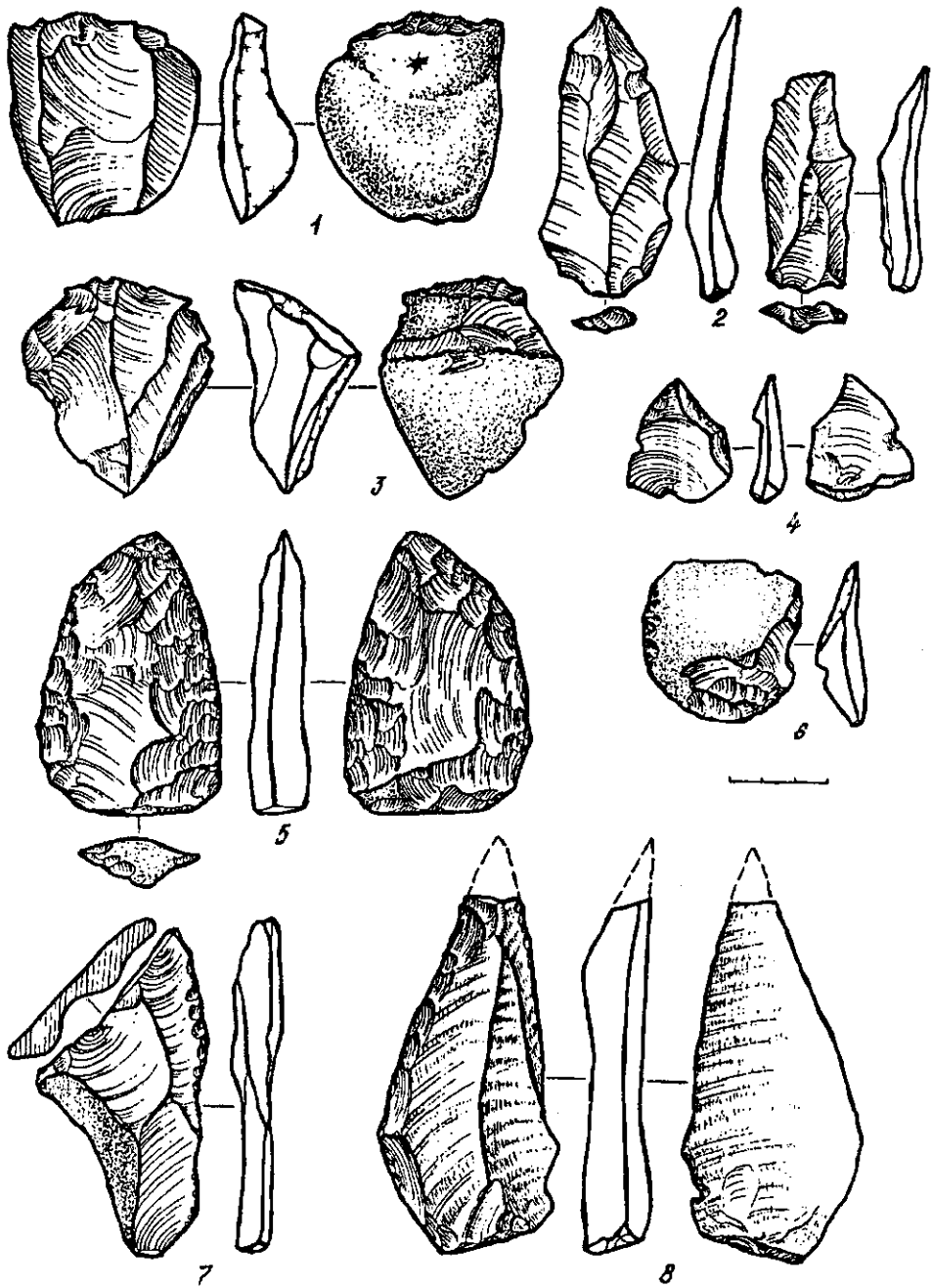

Рис. 3. Галицька стоянка. Знаряддя праці.

накопичувались на місці первинного розщеплення сировини, порівняно тонкий прошарок залягання виробів, рештки вогнища, концентрація знарядь та ін.

На розкритій ділянці виявлено такі категорії інвентаря: нуклеуси — 3, нуклеоподібний уламок, знаряддя праці — 13, відщепи — 27, пластини — 9, скалки-луски — 17, природні камені — 3 екз. Крім того, знайдено фрагмент рогу викопної копитної тварини (тур ?) із слідами різання кам'яним інструментом. Для повноцінного аналізу індустрії цих матеріалів, звичайно, недостатньо, але деякі техніко-типологічні риси кам'яного комплексу простежуються уже на цьому рівні досліджень.

Два із трьох нуклеусів належать до леваллуазьких паралельних бі-поздовжніх, однобічних. До одного з них підібрано скол (рис. 1, А, 3). Це «АРХЕОЛОГІЯ», № 3, 1996 р.

ядрище мало овальні обриси і дві протилежні дрібнопідправлені скісні площадки. З однієї зроблено завершальне зняття, що зрізало бокову частину робочої поверхні нуклеуса, внаслідок чого на поздовжньому боці заготовки залишалась потовщена ділянка жовнвої кірки (ножеподібне знаряддя з натуральним обушком, сформоване на стадії первинного розщеплення).

Друге леваллуазьке ядрище (рис. 3, 1) демонструє два негативи центральних знять, зроблених з протилежних площадок (останнє виявилось невдалим).

Третій нуклеус (рис. 3, 3) можна віднести до групи конвергентних (із радіальною підправкою) трикутно-клиноподібних. Його широка і похила відбивна площадка лише частково підтесана.

Знаряддя праці представлені типовим мустьєрським гостроконечником, двома леваллуазькими вістряма, двобічним скреблом-ножем, однобічними ножеподібними інструментами (6 екз.) та трьома відбійниками.

Гостроконечник з тонкокристалічного пісковика (рис. 3, 8) має видовжено-підтрикутну форму з асиметричними поздовжніми краями. Гострий проколюючий кінчик обламаний, очевидно, в процесі утилізації. Інтенсивна вторинна обробка простежується на опуклому лівому краї. Ретуш суцільна, крута, частково східчаста.

Дуже цікавою є знахідка скребла-ножа підсегментоподібної форми з темного туронського кременю (рис. 3, 5). Воно було вироблене, мабуть, на масивному відщепі, оскільки на п'ятці виробу помітні залишки жовнвої кірки і сліди поздовжньої підправки. Інструмент був суцільно оббитий з обох плоских боків широкими і дрібними стесуючими зняттями; по периметру нанесена вирівнююча підпаралельна і лускова ретуш, за рахунок чого сформовано опуклі і майже прями поздовжні краї. Леза сходяться у верхній частині і утворюють тупий кінець. Знаряддя можна віднести до так званих «Keilmesser».

Ножеподібні однобічні знаряддя репрезентовані природно-обушковими формами з ретушшю на лезах і без ретуші (рис. 1, 2), з обушком-площадкою (рис. 3, 7), а також необушковими сколами з дрібною підгострюючою ретушшю (рис. 3, 6). У цьому ряді виділяється викінчений екземпляр сегментоподібного штучнообушкового ножа з прямим, інтенсивно ретушованим робочим краєм (рис. 1, 1). Він виготовлений на леваллуазькому паралельному відщепі з фасетованою ударною площадкою. Опукла обушкова ділянка сформована кількома крутими зняттями і підправлена крутою ретушшю. Робочий край вирівняний широкою паралельною (інколи східчастою) ретушною обробкою. Обидва поздовжні краї сходяться на кут і утворюють міцний гострий кінчик, спеціально підправлений з лицьової сторони. В деяких класифікаціях такі вироби визначаються як асиметричні гостроконечники.

Відбійниками слугували алювіальні плескаті пісковикові гальки з локалізованими робочими ділянками по периметру. Одна з них має підтрикутну форму (рис. 1, А, 4) і частково пошкоджений (від контрударів) робочий край.

Серед неретушованих пластинчастих заготовок трапляються типові леваллуазькі екземпляри вторинного зняття чотирикутних (рис. 3, 2) і трикутних обрисів, паралельні поздовжньо-крайові сколи та мікропластинки.

Відщепи без слідів вторинної обробки дрібні, аморфні, з хаотичним обмеженням спинки. Відщепні заготовки відсутні.

Більшість скалок-лусок є відходами фасетування ударних площадок нуклеусів і ретушування знарядь. Треба відзначити, що поміж цих відходів, як і серед відщепів та пластин, не виявлено жодного сколу з тонкокристалічного зеленкувато-брунатного пісковика, з якого виготовлені два першокласні знаряддя (гостроконечник і ніж). Очевидно, ці інструменти були привнесені на стоянку зі сторони, хоч не виключено, що у майбутньому будуть знайдені нуклеуси та сколи з цієї породи.

Викликає здивування також присутність яскравого мікоксського елементу (скребло-ніж) у загальному леваллуазькому масиві сколів-заготовок. Правда, поодинокі двобічні форми як і вироби з широкою формотворчою однобічною підправкою нерідко зустрічаються у багатьох леваллуазьких комплексах Центральної і Західної Європи. Подібні «включення чужорідних тіл» відомі і в східноєвропейських мустьєрських індустріях з леваллуазькими традиціями (наприклад, Шайтан-Коба).

Загалом же, на базі попередніх спостережень індустрія Галицької стоянки виглядає як левалдуазька пластинчаста, фасетована, з перевагою паралельного способу первинного розщеплення. У типологічному аспекті домінує «мустьєрська культурна традиція» з окремими мікоксськими елементами. За умовами залягання культурного шару пам'ятка датується рісс-вюрмським інтерстадіалом (Єм, Микуліно, Прилуки).

2. Стоянка Колодів. Місцезнаходження на правому березі р. Сивки (правій притоці Дністра), неподалік від її впадіння у Дністер, у західній частині одноіменного села Галицького району. Мустьєрські знахідки зафіксовані у відшаруванні берегового уступу висотою 20 м над рівнем ріки. В геоморфологічному аспекті це друга надзаплавна тераса ріки, що перекрита потужним плащем лесоподібних суглинків.

У районі пам'ятки чітко простежується заплава і перша надзаплавна тераса висотою 3,0—3,5 м. У руслі ріки на поверхню виходять корінні неогенові пісковики, що піднімаються до 3,0 м над урізом Сивки і утворюють цоколь другої тераси.

Стратиграфічний розріз четвертинних відкладів біля с. Колодів вперше був описаний М. Демедюком і Т. Христофоровою¹⁰. Дещо пізніше відшарування плейстоцену тут досліджувались А. Богуцьким (рис. 4).

Середньопалеолітичні знахідки зафіксовані у надгорохівському соліфлюкційному горизонті.

Отже, під час зачистки відшарувань на глибині 12,5—12,9 м над горохівським ґрунтовим комплексом (фактично у надгорохівській соліфлюкційній пачці) зафіксовано три крем'яні предмети і вуглики від вогнища — за всіма ознаками залишки мустьєрського культурного шару стоянки. За альпійською схемою відклади, що вміщують культурні рештки, належать до кінця рісс-вюрму — початку вюрму I.

Крем'яні вироби виготовлені з тонкокристалічного кременю туронського ярусу верхньокрейдових відкладів. Родовища сірого і чорного туронського кременю поширені власне у Верхньому Подністров'ї і невідомі на Середньому Дністрі¹¹. Знахідки непатиновані, «свіжі» на вигляд, без механічних пошкоджень.

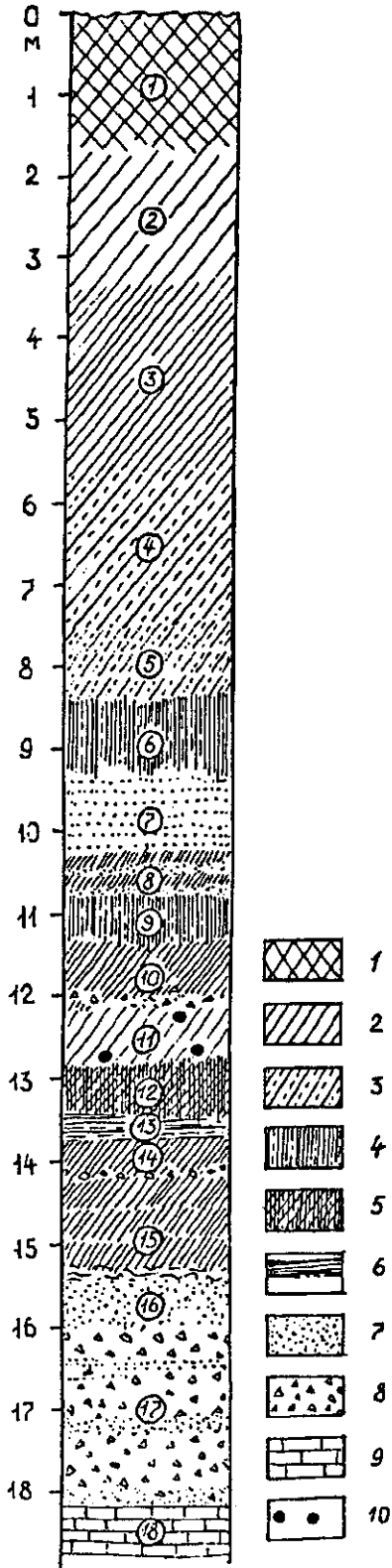
Перший предмет (рис. 5, В, 1) — це частково двобічний біпоздовжньо-опуклий ніж на масивному відщепі вкорочених пропорцій. За іншим принципом класифікації знаряддя можна визначити як сегментоподібний ніж (тип Суха Мечетка) з вентральною підтесаною основою. Відщеп-заготовка розмірами 5,6×10,3×2,0 см являє собою підовальний безсистемно-крайовий скол, що у процесі вторинної обробки набув викінченої овально-листоподібної форми з проколюючим кінцем, зміщеним праворуч від поздовжньої осі знаряддя. Ударна площадка була повністю знята серією широких сколів і паралельної двобічної ретуші, за рахунок чого сформоване лезо (чи акомодацийний елемент?) ножа. Друге лезо знаходиться на протилежному поперечному краї заготовки. Робочий край вирівняно легкими зняттями і пласкою підгострюючою дорсальною ретушшю, яка далеко заходить на спинку виробу.

Другий крем'яний предмет (рис. 5, В, 2) також належить до частково двобічних знарядь. Це поздовжньо-опуклий дорсальний ніж з вентральною підтескою. Виготовлений на первинному (крайовому) відщепі розмірами 8,0×5,5×2,4 см. Ніж має штучно сформовану акомодацийну площадку у вигляді серії підрадіальних сколів на базальній і поздовжній сторонах. Робочий край з боку спинки підгострений підпаралельною крайовою ретушшю.

Поряд з двома закінченими знаряддями у зачистці трапився звичайний безсистемно-крайовий відщеп трикутної форми із натуральною (жовною) площадкою (6,7×5,2×2,5 см). Належить до відходів виробництва.

3. Стоянка Межигірці I розташована на лівому березі Дністра на території кар'єру, де ведуться розробки мергелів. Сам кар'єр знаходиться між селами Дубівці та Межигірці Галицького району (рис. 1, Л).

Поселення відкрите у 1975 р. М. М. Клапчуком, який проводив тут стаціонарні дослідження протягом двох наступних років, з 1984 року на місцезнаходженні періодично провадяться роботи Прикарпатським палеолітичним загоном Археологічного музею Інституту археології НАН України.

1. 0—1,7 м — сучасний ґрунт.

1,7—8,4 м — верхній горизонт верхньоплейстоценових лесів.

2. 1,7—3,3 м — суглинки лесоподібні, брунатні, макропористі.

3. 3,3—5,6 м — суглинки легкі, середньої щільності, нерівномірно забарвлені. Практично вся товща просякнута плівками бурого озалізнення.

4. 5,6—7,5 м — супіски жовто-сірі, з блакитним відтінком, неоднорідні, переповнені залізо-марганцевими конкреціями діаметром до 3,0 мм.

5. 7,5—8,4 м — пачка шаруватих супісків, від блакитно-сірого до сизого кольору в основі.

6. 8,4—9,4 м — дубнівський ґрунт. Складений переважно супісками блакитно-сірого кольору, сизого — у нижній частині, збагаченими залізо-марганцевими конкреціями. На нижньому контакті простежується інтенсивне озалізнення і оглеєння.

9,4—12,3 м — нижній горизонт верхньоплейстоценових лесів.

7. 9,4—10,4 м — дрібнозернисті піски, шаруваті, у нижній частині шару з лінзами крупнозернистих пісків і сірих супісків. Простежуються численні плями і стрічки бурого озалізнення.

8. 10,4—11,0 м — піски глинисті, тонкозернисті, нерівномірно забарвлені, з бурим озалізненням.

9. 11,0—11,4 м — викопний ґрунт, що має два горизонти:

A₁ (0,2 м) — складений темносирими з вишнево-брунатним відтінком, макропористими, грудкуватими суглинками з вугликами (1,5 см) і залізо-марганцевими примазками. Нижній контакт язикоподібний;

Bo (0,2 м) — складений суглинками опіщаними, дрібногрудкуватими, зеленкуватими, щільними, з дрібними включеннями гравійно-жорнового матеріалу і залізо-марганцевими примазками. Суглинки інтенсивно оглеєні і озалізнені.

10. 11,4—12,3 м — суглинки строкато забарвлені (сірі, блакитні, зеленкуваті, брунатні тощо).

11. 12,3—12,0 м — суглинки сірі, блакитно-сірі, соліфлюкційно деформовані, щільні, хвилясто шаруваті, збагачені органікою.

12. 12,0—13,5 м — торф світло-коричневий, середньої щільності, з новоутвореннями кристалічного гіпсу і деревини доброї збереженості.

13. 13,5—13,7 м — гіття темно-сіра, майже чорна, з кристалічним гіпсом і деревиною.

14. 13,7—14,2 м — суглинки гумусовані, сірі, темно-сірі з блакитним відтінком з гравійно-жорновими включеннями.

15,2 до 18,0 м — леси.

15. 15,2—15,6 м — суглинки зеленкуваті-сірі, опіщанені, на нижньому контакті помітні (сліди) стрічки бурого озалізнення.

16. 15,6—16,0 м — піски кварцеві, дрібно- і середньозернисті, жовтувато-брунатні.

17. 16,0—18,0 м — гравій жорновий, горизонтально-шаруватий, з лінзами пісків.

18. 18,0—20,0 м — цоколь тераси, складений неогеновими пісками і слабкоцементованими пісковиками.

Рис. 4. Стратиграфічний розріз стоянки Колодів. Умовні позначки: 1 — сучасний ґрунт; 2 — леси; 3 — супіщані відклади; 4 — викопні ґрунти; 5 — торф; 6 — гіття; 7 — піски; 8 — гравійно-галькові відклади; 9 — пісковики; 10 — крем'яні знахідки.

У 1995 році на стоянці були проведені гео-археологічні дослідження з метою більш детального вивчення стратиграфічних умов залягання культурного шару. Було отримано такий розріз:

0,00—0,90 м — сучасний ґрунт дуже порушений кар'єрними роботами та денудаційними процесами. Можна виділити три горизонти: горизонт АІ (складений темно-сірими, жовтувато-сірими супісками безкарбонатними і грудкуватими), горизонт В (жовтувато-сірий, часто білястий з карбонатними дутиками) та горизонт С (жовтувато-сірі супіски із псевдоміцелієм), в якому зустрічаються поодинокі кам'яні вироби та фауністичні рештки.

0,90—1,20 м — культурний шар. Швидше за все, це порушений делювіально-соліфлюкційними процесами рівненський рівень, що має двочленну будову. Верх підгоризнту — сірий ясношаруватий; карбонатний, переповнений артефактами та фауною. Низ світло-коричневий, відмитий від карбонатів, супіщаний, макропористий. Нижній контакт ясний, артефакти у нижній половині зустрічаються рідше, ніж у верхній.

1,20—2,20 м — лес супіщаний пальовий, макропористий, плямисто-озалізнений, карбонатний. У шарі багато сучасних кротовин.

2,20—3,30 м — лес аналогічний описаному вище, дещо більш оглеєний, плямисто-смугастий, озалізнений. У шарі зростає кілька темних (очевидно, марганцевих) конкрецій. Нижній контакт ясний, місцями підкреслюється смугами бурого озалізнення.

3,30—4,80 м — неоднорідна за гранулометричним складом супіщано-піщана пачка відкладів, плямисто озалізнена з псевдоміцелієм. Потужність окремих піщаних та супіщаних прошарків досягає максимально 0,5 м. Нижній контакт ясний.

4,80—5,60 м — дуже строката пачка відкладів, які вистеляють дно карстової лійки, що утворилась у баденських гіпсах. За межами лійки потужність лесу не перебільшує 2,5 м. Тут розвинені зеленкувато-сірі глини (можливо вербовецькі), дуже озалізнені, спостерігаються також піски, супіски і велетенські (до 15 см) карбонатні новоутворення і мучнисті білі карбонати. Звичайні тут уламки кремевих і вишневих ратинських вапняків і гіпсів розмірами до кількох сантиметрів. Гіпси залягають на старих верхньокрейдяних мергелях потужністю понад 100 м.

Культурний шар потужністю до 30 см добре проглядається у вертикальному розрізі своїм темно-коричневим кольором. На відкритій площі (близько 500 м²) поселення збереглися залишки вогнищ, скупчення фауністичних решток, виробничі центри. Окрім крем'яних виробів та фауни зустрічається вохра (червона та жовта), необроблені жовна та плитки.

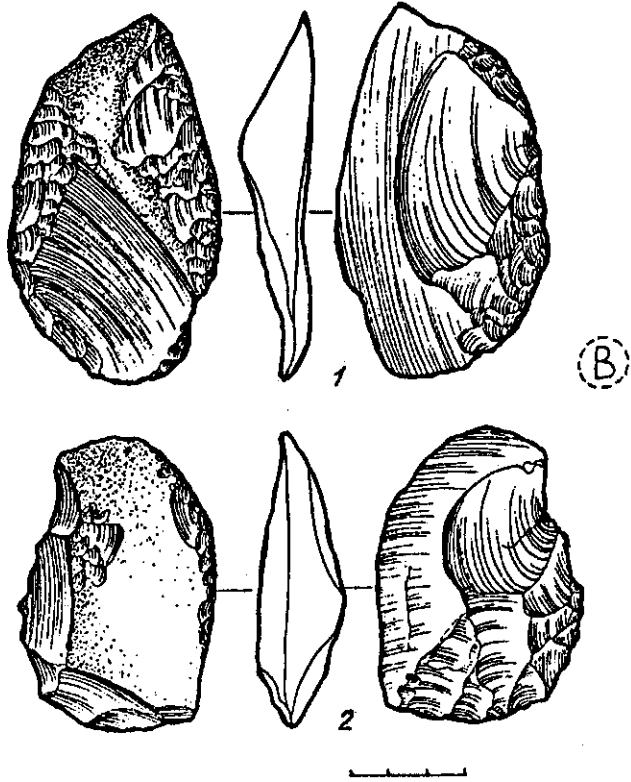

Рис. 5. Колодів. Знаряддя праці.

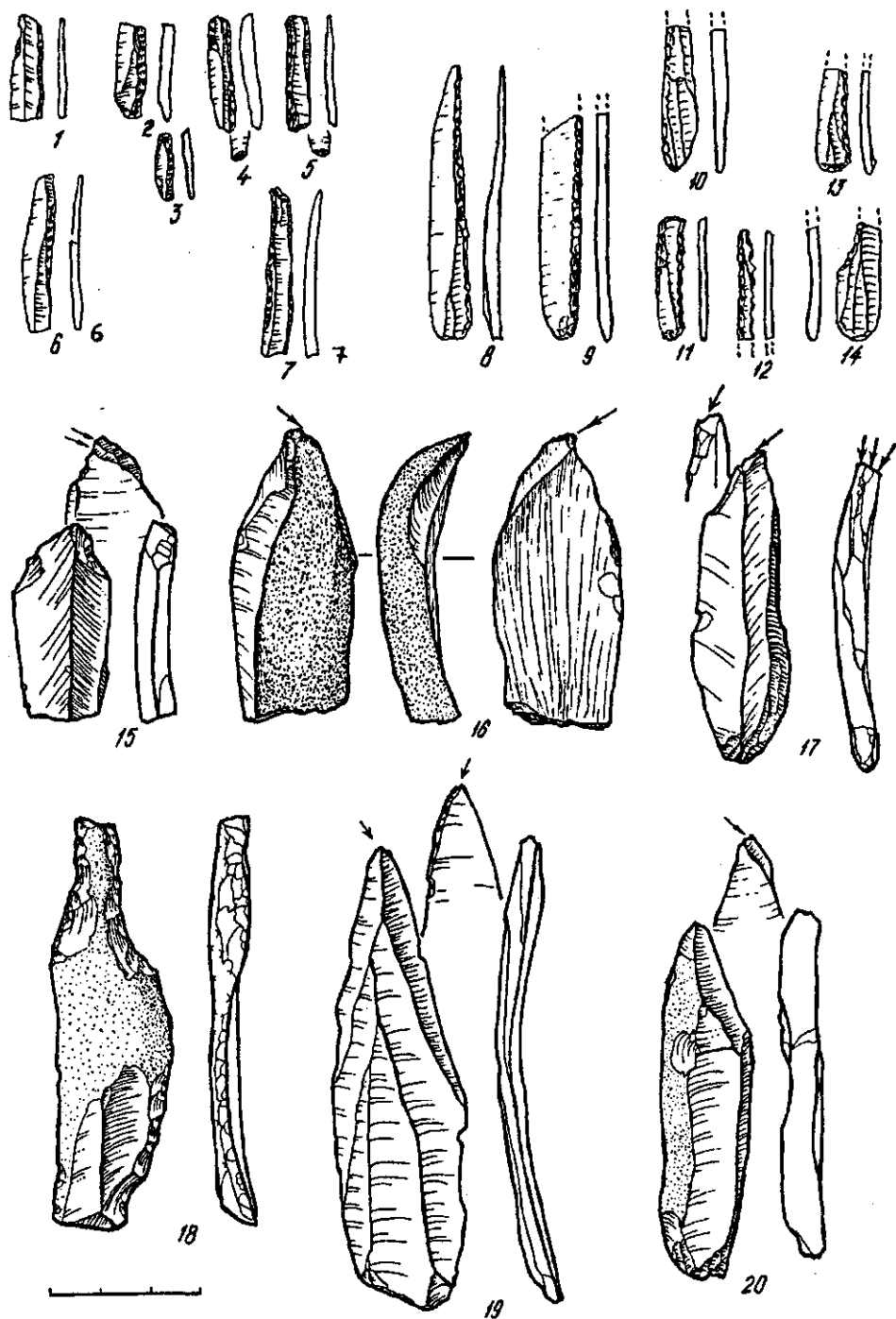

Рис. 6. Межигірці I. Знаряддя праці.

Колекція крем'яних виробів налічує понад 15000 предметів. Переважає місцевий крейдовий кремій.

Нуклеуси репрезентовані призматичними одно- та двоплощинковими зразками, переважають довгі ножеподібні пластини.

В типологічному наборі (близько 3% колекції) переважають різці: серединні, бокові тощо (рис. 6, 15—17, 19—20). Значне місце в колекції знарядь посідають скребки, найчастіше кінцеві (рис. 7, 2, 4 — 6), зустрічаються

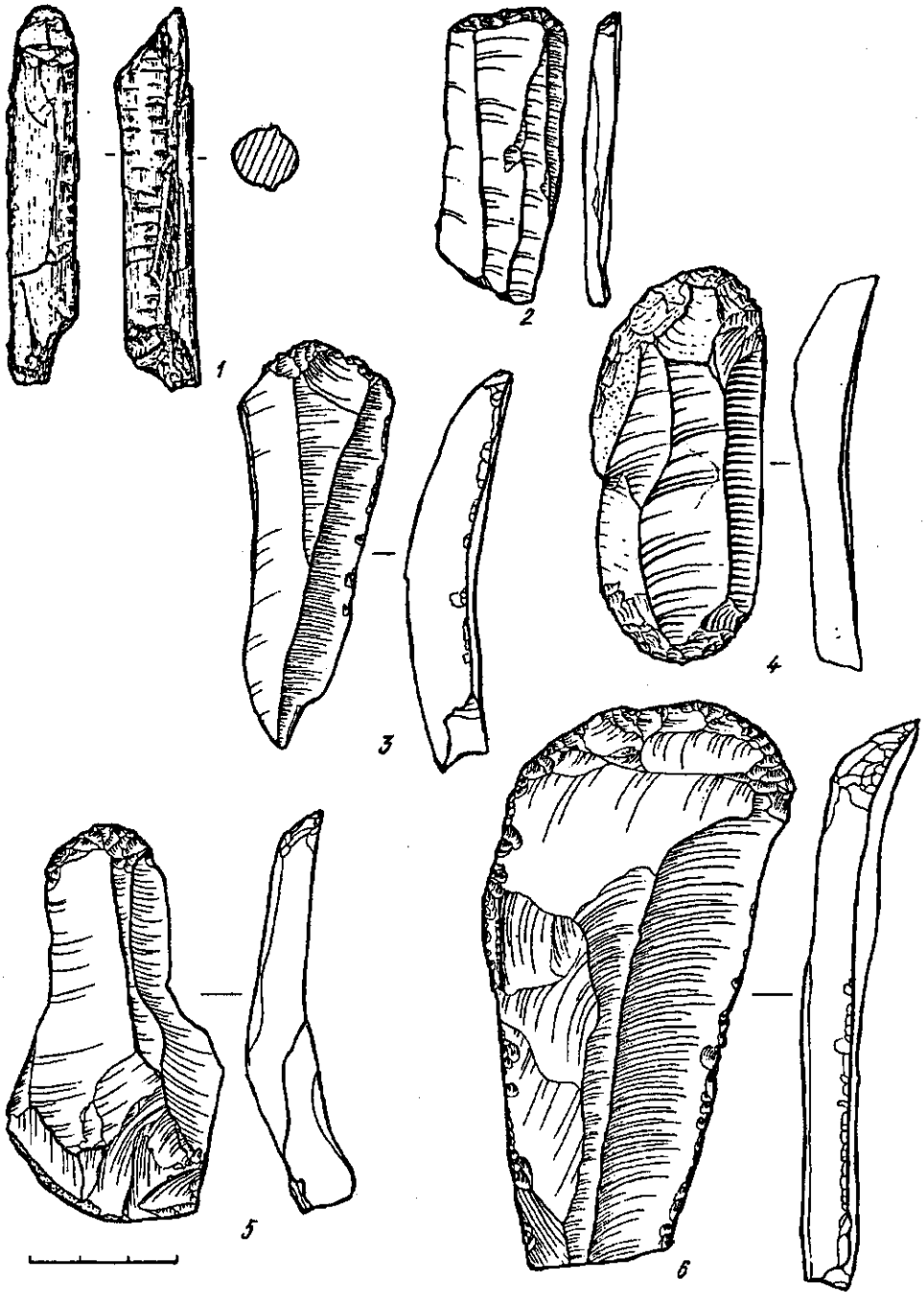

Рис. 7. Межигірці I. Знаряддя праці з кременю (2—6) та ікла мамонта (1).

скребки-різці (рис. 7, 3), подвійні різці (рис. 7, 4). Інші типи представлені зубчастими та виїмчастими формами, вістрями та їх уламками. Виразну серію складає мікроінвентар: пластинки з притупленим краєм, пилочки, гравецькі вістря та їх фрагменти (рис. 6, 1—14).

Колекція поселення Межигірці I досить виразна і фіксує ще один гравецький прояв у районі Середнього Подніпров'я. Згідно думки М. М. Клапчука, Г. В. Григорьєвої, О. П. Черниша індустрію Межигірців I можна порівняти з колекцією сьомого шару стоянки Молодове V¹². З подібним висновком важко

не погодитись, однак, для більш ґрунтовних порівнянь необхідно повніше і детальніше опрацювати обидві колекції.

Колекція фауністичних решток була опрацьована В. І. Бібіковою та Н. Г. Білан. Виразно переважає північний олень (*Rangifer tarandus*), потім мамонт (*Mammuthus primigenius*), кінь (*Equus*), вовк, песець тощо. Іншими словами, йдеться про холодну рангіферно-мамонтову фауну. Попередні порівняння щодо фауни сьомого шару Молодого V та стоянки Межигірці I привели до таких результатів: у фауні Межигірців I більший процент складає мамонт.

Збереженість фауністичних решток не дуже задовільна. Виробів з кістки мало, найбільш виразний серед них — фрагмент наконечника дротика з ікла мамонта (рис. 7, 1).

Очевидно, в попередньому плані можна говорити про близькість культурних традицій сьомого шару стоянки Молодого V і Межигірців I, констатувати ще один граветський осередок в Середньому Подністр'ї та поширення молодовської верхньопалеолітичної культури на північний захід. Поки ще рано говорити про абсолютну тотожність цих пам'яток, зважаючи на можливу різницю у датуванні (рівненський горизонт у Межигірцях I), але можливо ми маємо тут справу з розширенням молодовського феномену, як у просторі, так і у часі.

Геоархеологічні дослідження останніх років у Середньому Подністр'ї, зокрема в районі м. Галича, значною мірою змінили наші уявлення про найдавніші палеолітичні пам'ятки цього регіону. Сьогодні впевнено можна говорити про присутність в Галичині середньопалеолітичних пам'яток, зафіксованих в чіткому стратиграфічному заляганні (Галицька стоянка, Колодів) і добре стратифікованого верхнього палеоліту (Межигірці I). Іншими словами, вже сьогодні можна простежити тут стратиграфічну колонку розвитку палеолітичної культури, від середнього до верхнього палеоліту. З іншого боку, матеріали Галицької стоянки демонструють вперше в цьому регіоні знахідки середнього палеоліту з двобічними формами.

Примітки

¹ Polanskyj J. Neue Palaolithstationen Podoliens // Sitzungsberichte der Sevcenko Gesellschaft.— Lemberg.— 1928.— Heft IX; Юрій Полянський. Нові археологічні знахідки з Галичини // Записки НТШ.— Львів, 1988.— Т. 149.— С. 23.

² Черний О. П. Карта палеоліту УРСР // Матеріали і дослідження по археології УРСР.— К., 1954.— С. 95; Археологічні пам'ятки Прикарпаття і Волині кам'яного віку.— К., 1981.— С. 46; Березова Н. А. Палеолитические местонахождения СССР // МИА.— М.—Л., 1960.— 81.— С. 123.

³ Борисковский П. И. Палеолит Украины // МИА.— М.—Л., 1953.— С. 40.

⁴ Черный А. П. Поздний палеолит Среднего Приднестровья // ТКИЧП.— 1959.— XV.— С. 12; Черный А. П. Палеолит и мезолит Приднестровья.— М., 1973.

⁵ Петегурич В., Паєлів Д. Археологія у дослідженнях членів НТШ // Записки НТШ. Праці історико-філософської секції.— Львів, 1991.— С. 412—426; Демедюк Микола. Дійсний член НТШ — Юрій Полянський // Вісник НТШ.— Львів, 1995.— Число 12—13.— С. 10—12.

⁶ Клапчук М. Н., Михитенко Л. Н. Новые данные о палеолите и мезолите в Ивано-Франковской области // АО 1975.— М., 1976.— С. 335; Григорьева Г. В., Клапчук М. Н. Позднепалеолитическая стоянка Межигорцы I в Ивано-Франковской области // КСИА.— 1981.— Вып. 165.— С. 58—63.

⁷ Солдатенко Л. В. Палеолитические исследования в Прикарпатье // АО 1984 г.— М., 1986.— С. 309; Кулаковская Л. В. Новые данные о палеолите Поднестровья // Каменный век. Памятники, методика, проблемы.— К., 1989.— С. 50—61.

⁸ Клапчук М. Н. Поиски палеолитических местонахождений в Прикарпатье // АО 1972 г. М., 1973.— С. 286; Мацкевой Л. Г., Артюх В. С., Василенко Б. А., Козяк Я. Г. Исследование Прикарпатской экспедиции // АО 1975 г.— М., 1976.— С. 360; Солдатенко Л. В. Палеолитические... С. 309, 310.

⁹ Богуцкий А. Б., Величко А. А., Геренчук К. И. и др. Опорные разрезы и краевые образования западной части Украины.— К., 1980 (препринт); Богуцкий А. Б. Антропогенные покровные отложения Волино-Подоллии // Антропогенные отложения Украины.— К., 1986.

¹⁰ Демедюк М. С., Христофорова Т. Ф. Про першу згадку похованого торфовища микулинського віку у Передкарпатті // Доповіді АН УРСР.— Серія «Б».— К., 1975.— 8.— С. 678—682.

¹¹ *Polansky J.* Rekonstruktion der geografischen Verhältnisse des Jungpalaolithikums der Podolisch-Bessarabischen Provinz // Відбитки з «Праць Географічної комісії НТШ у Львові.— 1935.— Вип. 1.— Львів, 1936.— С. 19.

¹² *Клепачук М. Н.* Новые данные о палеолите и мезолите Прикарпатья // СА.— 1983.— 4.— С. 103—118; *Григорьева Г. В., Клепачук М. Н.* Позднепалеолитическая...; *Черныш А. П.* Поздний палеолит Поднестровья, Закарпатья // Археология Прикарпатья, Волыни и Закарпатья. Каменный век.— К., 1987.— С. 28—43.

А. С. Сытник, А. Б. Бозуцкий, Л. В. Кулаковская

СТРАТИФИЦИРОВАННЫЕ ПАМЯТНИКИ ПАЛЕОЛИТА В ОКРЕСТНОСТЯХ ГАЛИЧА

В публикации рассматриваются материалы недавно открытых и исследуемых в последние годы палеолитических стоянок в Галиции. Впервые в районе г. Галича были зафиксированы среднепалеолитические материалы в четких стратиграфических условиях (Колодиив и Галицкая стоянка). Геоархеологические исследования на этих памятниках и на верхнепалеолитической стоянке Межигирцы I позволили выработать для этого региона культурно-хронологическую колонку развития палеолитической культуры Верхнего Приднестровья. На Галицкой стоянке впервые обнаружен среднепалеолитический культурный слой с двусторонней индустрией. Комплексное исследование поселения Межигорцы I позволяет воссоздать ландшафтно-климатическую обстановку в этом регионе в эпоху верхнего палеолита.

A. S. Sytnik, A. B. Bogutskiy, L. V. Kulakovskaya

STRATIFIED MONUMENTS OF THE PALEOLITHIC PERIOD IN THE NEIGHBORHOOD OF GALICH

In the article materials are considered from sites of the Paleolithic in Galich, which were discovered not long ago and is recently investigated. For the first time materials of the Middle Paleolithic Period under clear stratigraphic conditions were fixed in the region of Galich town (Kolodiiv and Galitskaya site). Geo-archaeological studies of these monuments and of Mezghirtsy 1, the site of the Upper Paleolithic Period, allow the cultural-chronological section of the Paleolithic culture development in the Upper Dniester River Basin Area to be worked out for this region. In the Galich site area for the first time the cultural layer of the Middle Paleolithic with bilateral industry was revealed. Over-all investigation of Mezghirtsy 1 settlement enabled a landscape-climatic situation of this region in the Upper Paleolithic to be reconstructed.

К ВОПРОСУ ПЕРИОДИЗАЦИИ И ХРОНОЛОГИИ ВЕРХНЕГО ПАЛЕОЛИТА БАСЕЙНА ДЕСНЫ

А. А. Чубур

В статье предлагается хронологическая схема для верхнего палеолита бассейна Десны и ее обоснование. Знание хронологического распределения памятников позволяет сделать некоторые выводы о расселении человека эпохи верхнего палеолита в Подесенье.

В бассейне Десны открыты уже несколько десятков верхнепалеолитических памятников, однако цельной достоверной картины их хронологического распределения по сей день не существует.

© А. А. ЧУБУР, 1996